

ОДЕСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ

КАРТУЗОВ Михайло Юрійович

УДК 346.91+347.999

ЗАПОБІЖНІ ЗАХОДИ В ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСІ

Спеціальність 12.00.04 – господарське право;
господарсько-процесуальне право

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Одеса - 2010

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Одеській національній юридичній академії Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник:

доктор юридичних наук, доцент
ПОДЦЕРКОВНИЙ Олег Петрович,
Одеська національна юридична академія,
завідувач кафедри господарського права і процесу

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор
БЕЛЯНЕВИЧ Олена Анатоліївна,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
професор кафедри господарського права;

кандидат юридичних наук, доцент
НІКОЛЕНКО Людмила Миколаївна,
Маріупольський державний гуманітарний
університет,
професор кафедри господарського, цивільного та
трудового права

Захист відбудеться 20 березня 2010р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.086.04 Одеської національної юридичної академії за адресою: 65009, м. Одеса, вул. Фонтанська дорога, 23.

З дисертацією можна ознайомитися у науковій бібліотеці Одеської національної юридичної академії за адресою: м. Одеса, вул. Сергія Варламова (Піонерська), 2.

Автореферат розісланий _____ 2010 р.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

Н. М. Крестовська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Основною задачею господарського судочинства є захист порушених або оспорюваних прав і охоронюваних законом інтересів суб'єктів господарювання, а також вжиття заходів, спрямованих на запобігання правопорушенням. З метою реалізації вказаної задачі в господарському процесі застосовуються окремі процесуальні інститути, в тому числі і інститут запобіжних заходів, який призначений гарантувати належне ефективне виконання майбутніх судових рішень, запобігати порушенню прав і заподіяння значних збитків заявнику, а також запобігати зникненню необхідних для вирішення спору по суті доказів. Після проведення малої судової реформи 2001р., в зв'язку з намаганням окремих політиків запропонувати корінну перебудову господарського процесу, враховуючи не реальні проблеми цього процесу, а абстрактну ідею щодо імплементації так званих «загальних стандартів правосуддя», невідомої правовій системі жодної країни, у стані правосуддя України склалася непроста ситуація. Не дивним в цьому плані є те, що парламент України не зміг протягом останніх п'яти років прийняти жоден з проектів Господарського процесуального кодексу України. Це є дуже сильним аргументом на користь того, що вдосконалення господарського процесу має йти еволюційним шляхом, в тому числі поступово імплементуючи до господарського процесу ті зміни, що впливають з об'єктивних потреб господарського судочинства. Це стосується й інституту запобіжних заходів в господарському процесі. Будучи запровадженим до господарського процесу досить недавно – змінами 2003 року до чинного Господарського процесуального кодексу України (далі – ГПК України), – цей інститут має величезний потенціал як з погляду забезпечення прав суб'єктів господарювання на судовий захист, так і з позиції медіаційної функції господарського процесу, стимулюючі сторони до мирного вирішення господарських спорів. Проблеми запобіжних заходів у господарському процесі розглядали в своїх працях М. О. Абрамов, В. Е. Беляєвич, Е. В. Кудрявцева, К. І. Малишев, Т. М. Нешатаєва, З. Т. Новічкова, Н. В. Павлова, Д. М. Притика, І. В. Решетнікова, А. М. Треушніков, М. С. Фалькович, В. М. Шерстюк, Т. Б. Юсупов, В. В. Ярков, окремі питання - С. А. Кузнецов, М. О. Рожкова, Д. С. Сурметов, М. В. Фетюхін, О. І. Щукін та ін.

Натомість залишаються невирішеними питання про поняття, місце та роль запобіжних заходів у господарському процесі України, не з'ясовано особливості застосування цих заходів у порівнянні з іншими процесуальними інструментами, механізм застосування запобіжних заходів не досліджено із погляду його дієвості, ефективності та прогресивного значення. Це утворює складності у реалізації прав суб'єктів господарювання на застосування запобіжних заходів в господарському процесі.

Вищенаведене визначає актуальність обраного напрямку дослідження –

розробка нових теоретичних положень щодо правових засад вжиття запобіжних заходів в господарському процесі та підготовка пропозицій щодо вдосконалення господарсько-процесуального законодавства у цій сфері.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до плану науково-дослідної програми ОНЮА «Традиції та новації в сучасній українській державності і правовому житті», державний реєстраційний № 0106U004970, а також спеціальної науково-дослідної теми кафедри господарського права і процесу ОНЮА «Дослідження механізму сталого розвитку господарського та господарсько-процесуального законодавства», в межах яких автором досліджувалось питання про застосування запобіжних заходів в господарському процесі та запропоновано заходи щодо вдосконалення правового механізму застосування запобіжних заходів в господарському процесі.

Мета і наукові завдання дослідження. *Мета* дисертаційного дослідження полягає в розробленні науково-теоретичної бази подальшого удосконалення інституту запобіжних заходів в господарському процесі, в наданні конкретних рекомендацій, які забезпечать якісне поліпшення інституту запобіжних заходів в господарському процесі шляхом удосконалення чинного законодавства України.

Відповідно до поставленої мети дисертації визначено такі основні завдання дисертаційного дослідження:

- визначення правової природи та поняття запобіжних заходів в господарському процесі, виявлення їх сутності, ознак та значення в господарському процесі;
- аналіз становлення та розвитку інституту запобіжних заходів;
- виявлення підстав та умов застосування запобіжних заходів, видів запобіжних заходів в господарському процесі;
- виявлення особливостей процесуально-правової процедури застосування запобіжних заходів в господарському процесі;
- аналіз практики застосування запобіжних заходів в комерційному процесі зарубіжних країн з метою використання їхнього позитивного досвіду в цій сфері;
- виявлення особливостей вжиття запобіжних заходів при захисті прав інтелектуальної власності;
- виявлення особливостей вжиття запобіжних заходів у сфері торговельного мореплавства;
- виявлення порядку вжиття запобіжних заходів при вирішенні спорів міжнародним комерційним арбітражем;
- розроблення пропозицій щодо удосконалення чинного законодавства України у сфері застосування запобіжних заходів в господарському процесі.

Об'єктом дослідження є сукупність суспільних відносин, що виникають між учасниками господарського процесу при вжитті господарським судом запобіжних заходів.

Предметом дослідження є запобіжні заходи в господарському процесі.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження склали

загальнонаукові та спеціальні методи: формально-логічний, діалектичний, історичний, системного аналізу, аналітико-синтетичний, порівняльно-правовий.

Зокрема, діалектичний метод був застосований при дослідженні теоретичних аспектів правової природи запобіжних заходів, вжиття запобіжних заходів в господарському процесі. Методи аналізу і синтезу застосовувались при формулюванні теоретичних висновків, пропозицій щодо удосконалення чинного законодавства України і рекомендацій щодо його застосування. Історичний метод був покладений в основу дослідження становлення та розвитку інституту запобіжних заходів, а системно-структурний - в основу класифікації видів запобіжних заходів. За допомогою формально-логічного методу досліджувались положення чинного господарсько-процесуального законодавства України і виявлялись його недоліки. Порівняльно-правовий метод дозволив виявити характерні риси запобіжних заходів та особливості зарубіжного законодавства з метою виявлення можливості його застосування в Україні в сучасних умовах.

Теоретичну основу дослідження склали праці українських, російських, радянських, англійських та інших вчених в галузі теорії права, господарсько-процесуального права, зокрема використано наукові та прикладні роботи таких авторів, як: С. С. Алексєєв, М. О. Абрамов, Ю. І. Балашов, О. А. Беяневич, В. Е. Беяневич, М. М. Богуславський, Є. В. Васьковський, М. А. Гурвіч, О. С. Іоффе, А. Д. Кейлін, Б. Р. Корабельников, О. О. Красавчиков, О. В. Кудрявцева, С. А. Кузнецов, В. К. Мамутов, К. І. Малишев, Т. М. Нешатаєва, Л. М. Ніколенко, З. Т. Новічкова, Н. В. Павлова, В. М. Плигін, Й. О. Покровський, Б. М. Поляков, О. П. Подцерковний, Д. М. Притика, В. К. Пучинський, І. В. Решетнікова, М. О. Рожкова, Д. С. Сурметов, А. М. Треушников, М. С. Фалькович, М. В. Фетюхін, В. М. Шерстюк, Г. Ф. Шершеневич, К. М. Шміттгофф, О. І. Щукін, Т. Б. Юсупов, Т. М. Яблочков, В. В. Ярков, Л. Коллінз (L. Collins), Д. Дж. Кремін (D. J. Cremean), І. І. Дор (I. I. Dore), Н. Дж. Дж. Гаскель (N. J. J. Gaskell), С. Дебатіста (S. Debattista), Р. Дж. Своттон (R. J. Swatton), Дж. Гілмор (G. Gilmore), П. М. Хеберт (P. M. Hebert), О. У. Холмс (O. W. Holmes), Дж. Д. М. Лю (J. D. M. Lew), Л. А. Містеліс (L. A. Mistelis), С. М. Кролл (S. M. Kroll), А. Мандерака-Шеппард (A. Manderaka-Sheppard), Н. Місон (N. Meeson), Дж. А. Рутлеген (G. A. Ruthlegen), Н. Тір (Teare QC N.), Ф. Л. Вісволл (Jr. F. L. Wiswall).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є першим у вітчизняній юридичній науці комплексним правовим дослідженням запобіжних заходів в господарському процесі, на основі якого обґрунтовано нові теоретичні положення щодо застосування цих заходів, розроблено пропозиції щодо вдосконалення відповідного господарсько-процесуального законодавства України. За результатами дослідження сформульовано ряд положень, висновків та пропозицій, які мають значення для науки та практики, відповідають вимогам наукової новизни і виносяться на захист, зокрема:

уперше:

визначено поняття запобіжних заходів як процесуальних забезпечувальних заходів тимчасового характеру, які застосовуються господарським судом за заявою зацікавленої особи до моменту подачі позову і спрямовані на витребування господарським судом доказів правопорушення, які необхідні заявникові та суду для правильного вирішення спору; на огляд міста правопорушення; на забезпечення захисту майнових інтересів заявника у разі їх порушення або наявності загрози їх порушення; а також на забезпечення реального виконання майбутнього судового рішення по суті спору;

обґрунтовано, що види запобіжних заходів, вказаних у ст. 43² ГПК України, не можуть носити вичерпний характер, тому з метою їх наближення до реальної процесуальної практики, запропоновано доповнити ст. 43² ГПК України такими видами запобіжних заходів: накладення арешту на грошові кошти; заборона на вчинення певних дій;

з метою вирішення питання про визначення майна боржника, на яке може бути накладений арешт, запропоновано закріпити у господарсько-процесуальному законодавстві та у законодавстві про виконавче провадження положення про те, що ухвала господарського суду про арешт майна має носити загальний характер і є чинною без спеціального визначення предмету арешту, тобто без чіткого і детального визначення майна - об'єкту забезпечення. Деталізація майна, що підлягає арешту, у такому разі має бути здійснена при виконанні судового акту господарського суду;

встановлено, що застосування запобіжних заходів може відноситися тільки до компетенції державних судів (виключити міжнародний комерційний арбітраж та третейські суди), оскільки запобіжні заходи є заходами, які мають публічний характер і пов'язані з встановленням обмежень суб'єктивних прав осіб, зокрема права вільного розпорядження майном;

визначено, що при вжитті господарським судом запобіжних заходів необхідно враховувати черговість майна, щодо якого можуть бути застосовані запобіжні заходи, з урахуванням виробничої, фінансової та іншої необхідності з метою запобігання зупинення виробництва, виникнення безпідставних збитків у боржника;

встановлено перелік підстав, за наявності яких господарський суд обов'язково повинен вжити запобіжні заходи;

удосконалено:

підходи до визначення функцій запобіжних заходів в господарському процесі, зокрема з'ясовано, що запобіжні заходи виконують забезпечувальну, захисну (превентивну) та примирну функцію в господарському процесі;

підходи до механізму зустрічного забезпечення вжиття запобіжних заходів, що вимагає встановлення, зокрема, повноважень господарського суду щодо відкриття власного поточного рахунку, на який має бути зарахована сума застави, та внесення змін до ст. 43⁴ ГПК України з метою встановлення можливості надання у якості застави не тільки грошових коштів, а також безвідкличних гарантій банків, інших суб'єктів господарювання;

положення про мету та підстави вжиття запобіжних заходів з позиції їх гармонізації у чинному законодавстві України, зокрема запропоновано: 1) в ст.

43¹ ГПК України замінити поняття "підстави вжиття запобіжних заходів" на "цілі вжиття запобіжних заходів", і 2) запропоновано до цілей вжиття запобіжних заходів, вказаних у статті 43¹ ГПК України віднести: - забезпечення виконання майбутнього остаточного рішення господарського суду за рахунок активів відповідача, - запобігання правопорушенням прав заявника, - зберігання існуючого положення (*status quo*) між сторонами до винесення остаточного рішення по спору, - збір господарським судом необхідних заявникові доказів правопорушень;

обґрунтування ознак запобіжних заходів, серед яких запропоновано відокремлювати не тільки терміновість, але і такі ознаки, як аргументованість, захист майнових інтересів заявника, відповідність запобіжних заходів майбутнім позовним вимогам;

положення про юридичні підстави вжиття запобіжних заходів у вигляді витребування доказів, зокрема запропоновано закріпити в ГПК такі підстави: неможливість надання господарському суду необхідних доказів, а також недоступність доказів, що підлягають витребуванню;

дістали подальшого розвитку:

положення щодо системи забезпечувальних заходів, відповідно до якої - запобіжні заходи та заходи щодо забезпечення позову об'єднані в одну категорію - "забезпечувальні заходи", оскільки загальною головною метою цих заходів є забезпечення виконання майбутнього рішення господарського суду;

положення про розмежування підсудності заяв про вжиття запобіжних заходів від загальних принципів підсудності справ господарським судам на підставі таких критеріїв як ефективність та забезпечення прискореного характеру запобіжних заходів;

положення чинного законодавства України щодо застосування господарськими судами запобіжного заходу у вигляді накладення арешту на морське судно.

Наукове та практичне значення роботи. Наукове та практичне значення роботи полягає в тому, що викладені у роботі висновки та пропозиції можуть бути використані для удосконалення положень ГПК України, Законів України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», "Про міжнародний комерційний арбітраж", "Про виконавче провадження", Декрету Кабінету Міністрів України «Про державне мито», рекомендацій Вищого господарського суду України. Матеріали дисертаційного дослідження можуть бути використані в навчальному процесі при підготовці підручників, навчальних посібників і методичних рекомендацій для аспірантів та студентів юридичних ВНЗ. Прикладний характер дослідження дозволяє використовувати його результати у правовій роботі суб'єктів господарювання.

Результати роботи впроваджені в діяльності Юридичної фірми "Картузов і Партнери" при захисті інтересів клієнтів в господарських судах, проведенні наукового консультування та організації правової роботи.

Положення дисертації використані для вдосконалення навчального процесу в ОНЮА при викладанні навчальних дисциплін "Господарське процесуальне право", "Міжнародний комерційний арбітраж".

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки дисертаційного дослідження висвітлювалися на Міжнародній науково-практичній конференції "200 років господарського судочинства в Україні. Сучасність і майбутнє" (Одеса, 4-5 грудня 2008 р.); на міжнародній науковій конференції професорсько-викладацького і аспірантського складу Одеської національної юридичної академії «Правове життя сучасної України» (Одеса, 5-6 червня 2009р.); на круглому столі «Концепція модернізації господарського законодавства: вдосконалення чинного господарського кодексу України чи прийняття Закону «Про основні засади господарської діяльності» (Одеса, 2008), на круглому столі "Проблеми юридичної герменевтики" (Одеса, 2009р), на круглому столі «Проблеми зловживання процесуальними правами» (Одеса, 2009).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження відображені у 6 публікаціях у спеціалізованих виданнях, перелік яких затверджено ВАК України, а також у 2 тезах доповідей на науково-практичних конференціях та круглих столах.

Структура дисертації зумовлена предметом, метою і завданням наукового дослідження. Робота складається зі вступу, 3 розділів, 9 підрозділів, висновків та списку використаних джерел. Повний обсяг дисертації складає 192 сторінки, з яких 20 сторінок займає список використаних джерел, що нараховує 203 найменування.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовується актуальність теми дослідження, визначаються його об'єкт, мета і завдання дослідження, методологічна основа дослідження, сформульовані положення, що характеризують наукову новизну, теоретичне і практичне значення отриманих результатів, відомості про публікацію та апробацію результатів дисертації.

Розділ 1 «Загальна характеристика запобіжних заходів як елементу системи забезпечувальних заходів в господарському процесі» складається з трьох підрозділів, присвячених загальній характеристиці запобіжних заходів в господарському процесі, їх місцю серед інших забезпечувальних заходів, історії виникнення інституту запобіжних заходів та практиці застосування запобіжних заходів у зарубіжних країнах.

У **підрозділі 1.1 «Поняття, ознаки та місце запобіжних заходів в системі забезпечувальних заходів в господарському процесі»** з'ясовується правова природа запобіжних заходів в господарському процесі в Україні.

Стверджується, що запобіжні заходи та заходи щодо забезпечення позову в господарському процесі України є видами забезпечувальних заходів, оскільки загальною головною метою запобіжних заходів і заходів щодо забезпечення позову є забезпечення ефективного виконання майбутнього рішення господарського суду. Розкрито характерні риси запобіжних заходів: 1) запобіжні заходи носять публічно-правовий та владний характер, оскільки вони вживаються на підставі судового акту та забезпечуються примусовою

силою держави; 2) запобіжні заходи спрямовані на підвищення ефективності господарсько-процесуального правосуддя; 3) основними завданнями запобіжних заходів є забезпечувальне, захисне та примирне; 4) запобіжні заходи носять тимчасовий характер; 5) при вжитті запобіжних заходів господарським судом надається заявникові строк у 10 днів для подання до господарського суду відповідних позовних вимог по суті спору; 6) запобіжні заходи носять превентивний характер.

Сутність запобіжних заходів визначається в тому, що вони застосовуються господарським судом ще до подання позову по суті спору. У якості об'єктивних передумов застосування запобіжних заходів визнаються прагнення держави гарантувати учасникам спірних правовідносин можливість фактичного виконання судових рішень, які можуть бути прийняті на їхню користь, а також необхідність встановлення у вітчизняному господарсько-процесуальному законодавстві процедури, яка відповідає міжнароднім зобов'язанням України у цій сфері. Крім того, до цілей запобіжних заходів віднесено збереження існуючого положення (*status quo*) між сторонами до прийняття остаточного рішення по суті спору, а також збереження необхідних для вирішення спору по суті доказів.

На підставі ознак запобіжних заходів пропонується авторське визначення поняття запобіжних заходів у контексті їх тимчасового характеру, спрямованості на витребування господарським судом доказів правопорушення, забезпечення захисту майнових інтересів заявника та реального виконання майбутнього судового рішення по суті спору.

У **підрозділі 1.2 «Виникнення та розвиток інституту запобіжних заходів»** досліджується історія розвитку інституту запобіжних заходів у Римській імперії, Російській імперії, Радянському Союзі, Україні, на території зарубіжних країн з метою встановлення можливості використання історичного досвіду правового регулювання вжиття запобіжних заходів в господарському процесі в сучасних умовах.

Автором встановлено, що вжиття запобіжних заходів регулювалось ще римським правом, яке вимагало, аби відповідач надавав суду поруку (*cautio iudicio sisti*) у своїй явці до суду або поруку благонадійних осіб (*cautio iudicatum solvi*). Також суд був вправі застосувати спеціальні запобіжні заходи: володіння (*possessio*) спірної річчю до та протягом судового процесу (*secundum reum*), процедуру *litis contestatio* – після встановлення факту спору відповідальність майбутнього відповідача за збереження предмету спору значно збільшувалась.

Вітчизняне право з часів Руської Правди і до XVIII ст. також вимагало поруки в «явке к суду и в несъезде с суда».

У Середні віки стало відоме охоронне провадження в комерційному процесі, яке крім особистого арешту, передбачало застосування такого майнового забезпечення, як арешт майна, заборона відчуження предмету спору, передача майна на зберігання третім особам, тощо.

У XIX ст. при вжитті запобіжних заходів практично припинилося застосування судових заходів, спрямованих проти особи, і збільшилось застосування судових заходів проти майна майбутнього відповідача.

У XX ст. відбувається перехід інституту запобіжних заходів із внутрішнього процесуального права в міжнародний комерційний процес (Брюссельська конвенція з питань юрисдикції і примусового виконання судових рішень щодо цивільних і комерційних спорів від 27.09.1968 р.; Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності – TRIPS (Trade-related Aspects of Intellectual Property Rights) і зворотна імплементація міжнародних норм у внутрішнє процесуальне законодавство.

На підставі наведених факторів запропоновано визначати напрями подальшого вдосконалення господарського процесуального законодавства в частині вжиття запобіжних заходів.

У *підрозділі 1.3 «Запобіжні заходи в правових системах окремих держав»* досліджується досвід застосування запобіжних заходів у країнах континентальної системи права (Німеччина, Франція, Італія) і загальної системи права (Англія, США).

Визначено такі найбільш ефективні запобіжні заходи, які вживаються в Англії, як-от:

- судова заборона *Марева (Mareva injunction)*, яка по суті є наказом про накладення арешту на майно та грошові кошти майбутнього відповідача;
- розголошувальні накази, згідно з якими боржник розголошує кредитору склад свого майна шляхом надання показань під присягою у суді;
- накази про репатріацію, згідно з якими англійські суди можуть вимагати від боржника повернути до Англії майно, яке знаходиться за кордоном;
- наказ *Ентон Пілер (Anton Piller order)*, який частіше за все застосовується при захисті прав інтелектуальної власності та надає можливість заявнику отримати доступ до приміщення боржника з метою фіксації і витребування будь-яких доказів правопорушень стосовно заявника, а також з метою арешту спірного майна.

Виявлено застосування у США таких запобіжних заходів: арешт особи або майна; судова заборона.

В Німеччині провадження із вжиття запобіжних заходів складає 10% від загального обсягу роботи судів. Німецьке процесуальне право знає два види запобіжних заходів: арешт і попередня заборона, при цьому арешт застосовується судом тільки за грошовими вимогами, а попередня заборона - за всіма іншими вимогами.

Визначено, що важливою особливістю процедури застосування запобіжних заходів у зарубіжних країнах є те, що ці заходи застосовуються судом *ex parte*, тобто без участі іншої сторони (майбутнього відповідача).

Порівняльний аналіз практики застосування запобіжних заходів у зарубіжних країнах дозволив зробити висновок про можливість використання у господарському процесі України німецького досвіду застосування запобіжних заходів, коли питання про визначення майна боржника, на яке може бути накладений арешт, вирішується таким чином: ухвала суду про

арешт майна носить загальний характер і діє без спеціального встановлення предмету арешту, тобто без чіткого і детального визначення майна – об'єкту забезпечення. Деталізація майна, що підлягає арешту у такому випадку має бути здійснена при виконанні акту господарського суду органами державної виконавчої служби.

Розділ 2 «Механізм реалізації інституту запобіжних заходів в господарському процесі» складається з трьох підрозділів, присвячених визначенню підстав для вжиття запобіжних заходів, класифікації запобіжних заходів в господарському процесі та виявленню процесуальних особливостей вжиття запобіжних заходів в господарському процесі.

У *підрозділі 2.1 «Підстави вжиття запобіжних заходів в господарському процесі»* автором досліджуються законодавчі положення, які регламентують обґрунтованість вжиття запобіжних заходів в господарському процесі.

Встановлено, що до вказаних у чинному законодавстві цілей застосування запобіжних заходів, а саме: забезпечення надання необхідних для розгляду та вирішення спору доказів; запобігання порушення прав заявника, – необхідно додати такі цілі: забезпечення фактичного виконання судового рішення; запобігання вчинення значної шкоди заявнику.

Цей перелік цілей має бути вичерпним, але альтернативним, тобто заявнику має бути достатньо довести наявність хоча б однієї з цілей вжиття запобіжних заходів для того, аби отримати позитивне рішення суду.

Заява про вжиття запобіжних заходів має містити чітке мотивування необхідності вжиття запобіжних заходів, заявник має надати докази, що підтверджують необхідність вжиття запобіжних заходів.

Доведено, що оскільки запобіжні заходи застосовуються господарським судом до подання позову, заявник повинен надати докази наявності майнових вимог до боржника (майбутнього відповідача).

У *підрозділі 2.2 «Види запобіжних заходів в господарському процесі»* досліджено види запобіжних заходів, встановлені чинним господарсько-процесуальним законодавством України, в тому числі у порівнянні із запобіжними заходами, що застосовуються в інших країнах.

Доведено, що перелік запобіжних заходів, передбачений ст. 43² ГПК України є неповним. Це дозволило запропонувати розширення переліку запобіжних заходів, вказаних у ст. 43² ГПК України (витребування доказів, огляд місця правопорушення, накладення арешту на майно), з метою їх наближення до реальної процесуальної практики, зокрема, запропоновано доповнити ст. 43² ГПК України наступними видами запобіжних заходів: накладення арешту на грошові кошти; заборона на вчинення певних дій.

У *підрозділі 2.3 «Процесуальні особливості вжиття запобіжних заходів в господарському процесі»* досліджено процесуальні особливості вжиття запобіжних заходів в господарському процесі України, зокрема, питання щодо визначення об'єкту запобіжних заходів, застосування механізму зустрічного забезпечення та сплати державного мита при поданні заяви до господарського суду про вжиття запобіжних заходів.

За результатами аналізу процесуальних особливостей застосування запобіжних заходів в господарському процесі України запропоновано при вжитті запобіжних заходів урахувати черговість майна, щодо якого можуть бути застосовані запобіжні заходи, з урахуванням виробничої, фінансової та іншої необхідності з метою запобігання зупинення виробництва, виникнення безпідставних збитків у боржника, шляхом внесення відповідних положень до ГПК України та норм законодавства України про виконавче провадження.

Аналіз норм ГПК України та процесуальних норм зарубіжних країн, які регулюють питання застосування зустрічного забезпечення при вжитті запобіжних заходів, та проведений аналіз практики застосування механізму зустрічного забезпечення в господарському процесі виявив, що існує два види зустрічного забезпечення, які спрямовані, відповідно, на захист прав, по-перше, майбутнього відповідача, а, по-друге, заявника. З огляду на це запропоновано внести до господарсько-процесуального законодавства України зміни, відповідно до яких в господарському процесі України мають бути передбачені два види зустрічного забезпечення:

1) зустрічне забезпечення заявником відшкодування можливих для майбутнього відповідача збитків, яке надається на вимогу або за пропозицією господарського суду, шляхом внесення на депозитний рахунок господарського суду грошових коштів у розмірі, запропонованому господарським судом, або надання банківської гарантії, поруки або іншого фінансового забезпечення на ту ж саму суму;

2) зустрічне забезпечення шляхом внесення майбутнім відповідачем на депозитний рахунок господарського суду грошових коштів у розмірі вартості застосованих запобіжних заходів або надання банківської гарантії, поруки або іншого фінансового забезпечення на таку ж суму, замість вжитих запобіжних заходів.

Встановлено, що привнесення до господарсько-процесуального законодавства України цивільно-правових способів забезпечення виконання зобов'язань без урахування особливостей господарсько-процесуальної форми розгляду справ спричинило ряд проблем, пов'язаних з можливим зловживанням процесуальними правами з боку особи, що клопоче про вжиття запобіжних заходів. Зокрема, оскільки згідно з ЦК України банківська гарантія може бути як відкличною, так і безвідкличною, надання відкличної банківської гарантії не може гарантувати реального забезпечення. У зв'язку з цим, запропоновано закріпити в ст. 43⁴ ГПК України положення про те, що зустрічне забезпечення може бути вчинене шляхом внесення на депозитний рахунок суду грошових коштів у розмірі, запропонованому судом, або надання безвідкличної банківської гарантії, поруки чи іншого фінансового забезпечення на ту саму суму. Лише така норма може ефективно захистити права та інтереси відповідача.

Узагальнення підстав застосування запобіжних заходів дозволило запропоновувати доповнення до ГПК України, що унеможливають зловживання процесуальними правами у цій сфері.

Розділ 3 «Вжиття запобіжних заходів в окремих сферах господарських правовідносин» складається з трьох підрозділів, присвячених визначенню особливостей застосування запобіжних заходів при захисті прав інтелектуальної власності, у торговельному мореплаванні та при вирішенні спору міжнародним комерційним арбітражем.

У підрозділі 3.1 *«Особливості вжиття запобіжних заходів при захисті прав інтелектуальної власності»* автором досліджуються особливості застосування інституту запобіжних заходів при захисті прав інтелектуальної власності.

Оскільки об'єкти права інтелектуальної власності мають властивість переміщуватися світом, то міжнародно-правове регулювання цих відносин має визначальне значення. Досліджені положення Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights, Including Trade in Counterfeit Goods – TRIPS), які стосуються вжиття запобіжних заходів, і які імplementовані у чинне господарсько-процесуальне законодавство України у вигляді Розділу V¹ ГПК України. Ці норми господарсько-процесуального права мають застосовуватися у справах в сфері авторського права та промислової власності.

На підставі виявлення проблем у цій сфері зроблено висновок про те, що запобіжні засоби при захисті прав інтелектуальної власності повинні бути направлені, по-перше, на загальне запобігання усіх майнових правопорушень, зокрема, на запобігання надходженню товарів до торгових мереж, усунення контрафактних товарів з обороту, тимчасове обмеження їх в обороті; по-друге, на збереження відповідних доказів щодо вищевказаних порушень. У ГПК України, окрім можливості накладення арешту на контрафактні товари й устаткування, використовуване при їх виготовленні, необхідно передбачити можливість винесення господарським судом ухвали про заборону відповідачеві здійснювати певні дії (відтворення, продаж, імпорт, здачу в оренду, транспортування, зберігання або інше володіння з метою випуску в господарський оборот об'єктів інтелектуальної власності, щодо яких передбачається, що вони є контрафактними). Ці норми господарсько-процесуального права, як спеціальні норми, повинні діяти у сфері авторського права, у справах про захист прав на товарний знак, а також у сфері патентного законодавства.

У підрозділі 3.2 *«Особливості вжиття запобіжних заходів в торговельному мореплаванні»* автором досліджуються особливості вжиття запобіжних заходів в господарському процесі у справах у сфері торговельного мореплавання, в першу чергу, шляхом застосування такого виду запобіжних заходів як накладення арешту на морське судно.

Арешт морських суден визначено специфічним інститутом міжнародного морського права, який в максимальному ступені має урахувати такі особливості морського торгового мореплавання як можливість для морського судна вільно переміщуватися з однієї юрисдикції до іншої, правову природу самого морського судна, а також правовий статус осіб, між якими виникли правовідносини, пов'язані з використанням морського судна, а також

необхідність запровадження надійних й ефективних правових інструментів для забезпечення захисту прав заявника та майбутнього відповідача. Виходячи з важливості цього питання, кожна держава встановлює національні правила регулювання арешту морських суден. Однак, в міжнародному праві існує необхідність уніфікації правил арешту морських суден, яка викликана тим, що найчастіше правила різних держав щодо арешту суден дуже відрізняються. Ця різниця, з огляду на здатність судна протягом стислого терміну побувати у декількох різних юрисдикціях, може істотно вплинути на процедуру арешту судна і на правові наслідки цього арешту. Більшість морських держав приєднались до Міжнародної конвенції про уніфікацію деяких правил щодо арешту морських суден від 10.05.1952 р., в якій детально регламентовані механізми вжиття запобіжних заходів у вигляді арешту морського судна. На жаль, до цього часу Україна не приєдналась до цієї Конвенції, що обумовлює виникнення цілої низки проблем практичного характеру. Зокрема, в Україні інколи відбувається арешт морських суден не за морськими вимогами; не використовується порядок звільнення морських суден з-під арешту при наданні достатньої гарантії або іншого забезпечення; в Україні існує законодавчо закріплена неможливість арешту морського судна під зарубіжним прапором, і таке інше.

Досліджено історію становлення і розвитку інституту арешту морських суден у судовій практиці Англії, оскільки норми англійського прецедентного права стали базою для міжнародних норм, які регулюють ці питання. Встановлені особливості подання позовів *in rem* проти морського судна, а також особливості подання позовів *in personam* проти особи, яка володіє морським судном. Зроблено висновок, що було б зовсім невірним, якщо б позов *in rem* міг би бути поданий проти судна або майна, з обставин, коли справжній володілець судна не є відповідальним стосовно поданої вимоги.

Встановлено, що запобіжні заходи у вигляді арешту морського судна можуть бути здійснені тільки за морськими вимогами, перелік яких встановлений Кодексом торговельного мореплавства України; арештоване морське судно має бути негайно звільнено після надання розумної застави або іншого фінансового зустрічного забезпечення.

У підрозділі 3.3 «Особливості вжиття запобіжних заходів при вирішенні спору міжнародним комерційним арбітражем» досліджуються особливості застосування запобіжних заходів при вирішенні спору міжнародним комерційним арбітражем.

Виявлено такі основні проблеми в цій сфері, що зумовлюють необхідність вдосконалення правових положень чинного законодавства України, які регулюють вжиття запобіжних заходів при вирішенні спору міжнародним комерційним арбітражем: 1) вибір заявником юрисдикційного органу для вжиття запобіжних заходів - державний суд або міжнародний комерційний арбітраж; 2) в деяких випадках вжиття запобіжних заходів міжнародним комерційним арбітражем неможливе або не є ефективним: - в рамках арбітражної процедури запобіжні заходи не можуть бути вжиті до того моменту, поки не буде сформований склад арбітрів (що може зайняти декілька

місяців); - рішення міжнародного комерційного арбітражу є обов'язковими тільки для сторін спору, але не для третіх осіб, залучення яких в деяких випадках є необхідним (наприклад, арешт спірного майна, яке знаходиться в законному володінні цих третіх осіб); 3) вжиті міжнародним комерційним арбітражем запобіжні заходи не мають самостійної виконавчої сили, тому для примусового виконання застосовуваних міжнародним комерційним арбітражем запобіжних заходів необхідним є втручання державного суду.

Обґрунтовується, що запобіжні заходи (наприклад, арешт майна) є заходами, які мають публічний характер і пов'язані зі встановленням обмежень суб'єктивних прав осіб, зокрема права вільного розпорядження майном. Це вимагає обмежити застосування запобіжних заходів тільки судами загальної юрисдикції. В зв'язку з цим, необхідно внести зміни до Закону України "Про міжнародний комерційний арбітраж" (ст. 17) та до п.5 Додатку I і п. 4 Додатку II до вищевказаного Закону, згідно з якими сторони арбітражного (третейського) розгляду спору мають право звернутися з заявою про застосування запобіжних заходів до відповідного компетентного державного суду, який за наявності необхідних підстав має винести ухвалу про застосування таких запобіжних заходів. Також кореспондуючі норми необхідно внести до розділу V¹ ГПК України.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведене теоретичне узагальнення і нове розв'язання наукових і практичних проблем, що виникають при застосуванні запобіжних заходів в господарському процесі України, та зроблені такі основні висновки:

1. Запобіжні заходи – це процесуальні забезпечувальні заходи тимчасового характеру, які застосовуються господарським судом за заявою зацікавленої особи до моменту подачі позову і спрямовані на витребування господарським судом доказів правопорушення, які необхідні заявникові та суду для правильного вирішення спору; на огляд міста правопорушення, на забезпечення захисту майнових інтересів заявника у разі їх порушення або наявності загрози їх порушення; а також на забезпечення реального виконання майбутнього судового рішення по суті спору.

2. Доцільно об'єднати запобіжні заходи та заходи щодо забезпечення позову в одну категорію – "забезпечувальні заходи", оскільки загальною головною метою запобіжних заходів і заходів щодо забезпечення позову є забезпечення виконання майбутнього рішення господарського суду.

3. Запобіжні заходи мають три основні функції, визначення яких є дуже важливим для розуміння ефективності господарського судочинства: забезпечувальна, захисна (превентивна) та примирна .

4. Необхідно доповнити ст. 43² ГПК України такими видами запобіжних заходів: накладення арешту на грошові кошти; заборона на вчинення певних дій.

5. З метою вирішення питання про визначення майна боржника, на яке може бути накладений арешт, доцільно закріпити у господарсько-

процесуальному законодавстві та законодавстві про виконавче провадження положення про те, що ухвала господарського суду про арешт майна має носити загальний характер і є чинною без спеціального визначення предмету арешту, тобто без чіткого і детального визначення майна – об'єкту забезпечення. Деталізація майна, що підлягає арешту у такому разі, має бути здійснена при виконанні судового акту господарського суду.

6. Застосування запобіжних заходів має бути обмежено компетенцією державних судів (виключити міжнародний комерційний арбітраж та третейські суди), оскільки запобіжні заходи (наприклад, арешт майна) є заходами, які мають публічний характер і пов'язані з встановленням обмежень суб'єктивних прав осіб, зокрема права вільного розпорядження майном. У зв'язку з цим, необхідно внести зміни до Закону України "Про міжнародний комерційний арбітраж" (ст. 17) та до п.5 Додатку I и п. 4 Додатку II до вищевказаного Закону, згідно з якими сторони арбітражного (третейського) розгляду спору мають право звернутися з заявою про застосування запобіжних заходів до відповідного компетентного державного суду, який при наявності необхідних підстав має винести ухвалу про вжиття запобіжних заходів. Кореспондуючі цим положенням норми необхідно внести до розділу V¹ ГПК України.

7. Необхідно доповнити ГПК України та Закон України "Про виконавче провадження" (відповідно статтями 43¹¹ та 50¹):

"Черговість майна при вжитті забезпечувальних заходів.

В першу чергу, в якості об'єкту забезпечення має розглядатися майно, яке безпосередньо не використовується у виробництві (цінні папери, грошові кошти на депозитних та інших рахунках боржника, валютні цінності, легковий автотранспорт, предмети дизайну офісів та інше). У другу чергу - готова продукція (товари), а також інші матеріальні цінності, які безпосередньо не використовуються у виробництві та не призначені для участі у виробництві. В третю чергу - об'єкти нерухомого майна, сировина і матеріали, обладнання, інші основні засоби, які призначені для безпосереднього використання у виробництві. При цьому необхідно враховувати оборотоздатність цього майна".

8. Доцільно встановити ставку державного мита у розмірі 5 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян за подання заяви до господарського суду про вжиття запобіжних заходів шляхом внесення доповнень до ст. 2 Декрету Кабінету Міністрів України "Про державне мито" задля встановлення порядку при застосуванні відповідних заходів, усунення прогалин чинного господарсько-процесуального законодавства України, стимулювання сторін до відповідального вжиття запобіжних заходів та компенсації витрат державного бюджету;

9. У ст. 43⁴ ГПК України має бути встановлений порядок реалізації принципу адекватності вжитих запобіжних заходів вартості майна, до якого застосовуються ці запобіжні заходи, шляхом встановлення зобов'язання господарському суду при винесенні ухвали про вжиття запобіжних заходів враховувати вартість майна, до якого вживаються запобіжні заходи, а також

враховувати розмір майбутніх позовних вимог, економічну ситуацію на ринку, правове становище боржника та інше.

10. У ст. 43⁴ ГПК України мають бути встановлені повноваження господарського суду щодо відкриття власного поточного рахунку, на який має бути зарахована сума застави (зустрічного забезпечення), та встановлена можливість надання у якості застави не тільки грошових коштів, а також безвідкличних гарантій банків, інших суб'єктів господарювання.

11. У ст. 43¹ ГПК України замінити поняття "підстави вжиття запобіжних заходів" на "цілі вжиття запобіжних заходів", оскільки під підставами прийнято вважати вже існуючі обставини, а ні майбутні несприятливі наслідки, від настання яких і повинні захистити вжити запобіжні заходи.

12. У ст. 43¹ ГПК України до цілей вжиття запобіжних заходів віднести: - забезпечення виконання майбутнього остаточного рішення господарського суду за рахунок активів відповідача, - запобігання правопорушенню прав заявника, - зберігання існуючого положення (*status quo*) між сторонами до винесення остаточного рішення по спору, - збір господарським судом необхідних заявникові доказів правопорушень.

13. У ст. 43⁴ ГПК України мають бути передбачені два види зустрічного забезпечення:

1) зустрічне забезпечення заявником відшкодування можливих для майбутнього відповідача збитків, яке надається на вимогу або за пропозицією господарського суду, шляхом внесення на депозитний рахунок господарського суду грошових коштів у розмірі, запропонованому господарським судом, або надання банківської гарантії, поручительства або іншого фінансового забезпечення на ту ж саму суму;

2) зустрічне забезпечення у якості внесення майбутнім відповідачем на депозитний рахунок господарського суду грошових коштів у розмірі застосованих запобіжних заходів або надання банківської гарантії, поручительства або іншого фінансового забезпечення на ту ж саму суму, замість вжитих запобіжних заходів.

14. У ст. 43¹ ГПК України має бути встановлений перелік підстав вжиття господарським судом запобіжних заходів, при наявності яких господарський суд повинен обов'язково вжити запобіжні заходи, а саме:

1) ці заходи забезпечують майбутній позов про присудження майна;

2) наданими доказами підтверджуються обставини, що свідчать про наявність у заявника матеріально-правової вимоги, що підлягає запобіжному забезпеченню;

3) певний вид забезпечення відповідає, а також є пропорційним як характеру матеріально-правової вимоги, так і тим наслідкам, які викличе вжиття запобіжних заходів для іншої сторони;

4) певний вид забезпечення призводить до реалізації цілей забезпечення, поданих в подальшому позові;

5) у відповідній заяві викладені мотиви, що свідчать про те, що вжиття вказаного виду забезпечення призведе до реалізації цілей забезпечення;

б) із заявою про вжиття заходів із забезпечення майбутнього позову звертається майбутній позивач за цією вимогою і лише щодо осіб, обмеження прав або інтересів яких пов'язано з необхідністю такого забезпечення;

7) дотримані вимоги про підвідомчість та підсудність;

8) мотиви, викладені у відповідній заяві, свідчать про те, що звернення до певного компетентного господарського суду із відповідною заявою, якою дотримані вимоги про підсудність, слугує ефективності вжиття заходів із забезпечення майбутнього позову.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Картузов М. Ю. Особливості застосування забезпечувальних заходів суду, спрямованих на арешт судна, в практиці Англії / М. Ю. Картузов // Митна справа. – 2009. – № 2 (62). – С. 44-56.
2. Картузов М. Ю. Проблемні питання застосування запобіжних заходів у господарському процесі / М. Ю. Картузов // Вісник господарського судочинства. – 2009. – № 4. – С. 100-106.
3. Картузов М. Ю. Особенности применения предупредительных мер при разрешении спора международным коммерческим арбитражем / М. Ю. Картузов // Митна справа. – 2009. – № 5(65). – С. 100-107.
4. Картузов М. Ю. Вопросы применения предупредительных мер в хозяйственном процессе / М. Ю. Картузов // Південноукраїнський правничий часопис. – 2009. – №1. – С. 81-85.
5. Картузов М. Ю. Особенности применения предупредительных мер при защите прав интеллектуальной собственности / М. Ю. Картузов // Митна справа. – 2009. – № 6. Ч. 2. – С. 292-299.
6. Картузов М. Ю. Проблеми тлумачення норм господарсько-процесуального права про підвідомчість спорів / М. Ю. Картузов // Актуальні проблеми держави і права: зб. наукових праць. – О. : Юрид. л-ра, 2009. – Вип. 50. – С. 165-176.
7. Картузов М. Ю. Внедрение института предупредительных мер в хозяйственном процессе как фактор совершенствования хозяйственного судопроизводства / М. Ю. Картузов // Концепція модернізації господарського законодавства: вдосконалення чинного господарського кодексу України чи прийняття Закону «Про основні засади господарської діяльності»: Матеріали круглого столу (Одеса, 13 жовт. 2008 р) / упорядник О. В. Обод. – О. : Вид-во ОНЮА, 2008. – С. 43-45.
8. Картузов М. Ю. Проблемные вопросы применения предупредительных мер в хозяйственном процессе / М. Ю. Картузов // 200 лет хозяйственного судопроизводства в Украине. Современность и будущее: материалы Межд. научно-практ. конф. – О. : Астропринт, 2009. – С. 107-119.

АНОТАЦІЯ

Картузов М. Ю. Запобіжні заходи в господарському процесі. - Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.04 - господарське право; господарсько-процесуальне право. - Одеська національна юридична академія, Одеса, 2010.

Дисертація присвячена комплексному дослідженню інституту запобіжних заходів в господарському процесі України. В роботі досліджено правову природу інституту запобіжних заходів в господарському процесі та їх місце в системі забезпечувальних заходів в господарському процесі України, виявлено їхню суть, ознаки та значення у господарському процесі, підстави та умови застосування запобіжних заходів, види запобіжних заходів в господарському процесі, досліджено історію розвитку інституту запобіжних заходів в Україні та за кордоном, проаналізовано особливості процесуально-правової процедури застосування запобіжних заходів в господарському процесі, практику застосування запобіжних заходів в комерційному та цивільному процесі зарубіжних країн, виявлено особливості вжиття запобіжних заходів при захисті прав інтелектуальної власності, особливості вжиття запобіжних заходів у сфері торговельного мореплавства, особливості вжиття запобіжних заходів при вирішенні спорів міжнародним комерційним арбітражем.

Сформульовано та обґрунтовано пропозиції щодо вдосконалення чинного господарсько-процесуального законодавства України, що регулює питання вжиття запобіжних заходів в господарському процесі України.

Ключові слова: запобіжні заходи в господарському процесі, забезпечувальні заходи в господарському процесі, зустрічне забезпечення при вжитті запобіжних заходів в господарському процесі, витребування доказів в господарському процесі, накладення арешту на майно як від запобіжних заходів в господарському процесі, забезпечення виконання рішення господарського суду.

АННОТАЦИЯ

Картузов М. Ю. Предупредительные меры в хозяйственном процессе. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.04 - хозяйственное право; хозяйственно-процессуальное право. - Одесская национальная юридическая академия, Одесса, 2010.

Диссертация посвящена комплексному изучению института предупредительных мер в хозяйственном процессе. В работе исследована и выяснена правовая природа предупредительных мер и их место в системе

обеспечительных мер в хозяйственном процессе Украины, основания и условия применения предупредительных мер, виды предупредительных мер в хозяйственном процессе, исследована история развития института предупредительных мер на Украине и за рубежом, проанализированы особенности процессуально-правовой процедуры применения предупредительных мер в хозяйственном процессе, практика применения предупредительных мер в коммерческом и гражданском процессах зарубежных стран, выявлены особенности применения предупредительных мер при защите прав интеллектуальной собственности, особенности применения предупредительных мер в сфере торгового мореплавания, особенности применения предупредительных мер при разрешении споров международным коммерческим арбитражем.

Рассмотрено правовое содержание понятия "предупредительные меры". Определено, что по своей правовой природе предупредительные меры в хозяйственном процессе являются процессуальными обеспечительными мерами временного характера, которые применяются хозяйственным судом по заявлению заинтересованного лица до момента предъявления иска и направлены на истребование доказательств правонарушения, необходимых заявителю, на осмотр места правонарушения, на обеспечение защиты имущественных интересов заявителя в случае, если его права нарушены либо существует реальная угроза их нарушения, а также на обеспечение реального исполнения будущего судебного решения, принятого по существу спора.

Определено, что предупредительные меры и меры по обеспечению иска являются неотъемлемыми составляющими института обеспечительных мер, поскольку кроме задачи предотвращения хозяйственных правонарушений, одной из главных задач обеспечительных мер является обеспечение реального и эффективного исполнения будущего судебного решения по существу спора.

Дается систематизация существенных признаков предупредительных мер в хозяйственном процессе Украины, усовершенствована система целей и задач предупредительных мер в хозяйственном процессе.

Предложен новый подход к систематизации видов предупредительных мер, применяемых в хозяйственном процессе; к порядку определения имущества, к которому могут применяться предупредительные меры.

Усовершенствованы подходы к определению функций предупредительных мер в хозяйственном процессе, в частности определено, что предупредительные меры в хозяйственном процессе выполняют обеспечительную, защитную (превентивную) и примирительную функции.

Предложены новые подходы к усовершенствованию механизма встречного обеспечения при применении предупредительных мер в хозяйственном процессе, основные из которых заключаются в законодательном установлении возможности предоставления в качестве залога не только денежных средств, но и безотзывных гарантий банков, других субъектов хозяйствования; в законодательном установлении возможности открытия хозяйственным судом собственного текущего счета, на который могут быть зачислены суммы залога, а также в установлении возможности

применения встречного обеспечения как для заявителя, так и для будущего ответчика.

Раскрыты особенности процессуальной процедуры применения предупредительных мер, а также особенности применения предупредительных мер хозяйственными судами по делам о защите прав интеллектуальной собственности и в торговом мореплавании.

Предложен новый порядок применения предупредительных мер при разрешении хозяйственных споров международным коммерческим арбитражем и третейскими судами.

Особое внимание уделено усовершенствованию действующего хозяйственно-процессуального законодательства Украины, регулирующего вопросы применения предупредительных мер в хозяйственном процессе Украины, в частности сделаны предложения относительно внесения изменений и дополнений в Хозяйственный процессуальный кодекс Украины, Законы Украины "О международном коммерческом арбитраже", "Об исполнительном производстве", Декрет Кабинета Министров Украины "О государственной пошлине".

Ключевые слова: предупредительные меры в хозяйственном процессе, обеспечительные меры в хозяйственном процессе, встречное обеспечение при применении предупредительных мер в хозяйственном процессе, истребование доказательств в хозяйственном процессе, наложение ареста на имущество как вид предупредительных мер в хозяйственном процессе, обеспечение исполнения решения хозяйственного суда.

SUMMARY

Kartuzov M. Y. Preventive Measures in the Economical Procedure. - Manuscript.

The Thesis for a degree of the Candidate of Law by speciality 12.00.04 - Economical Law; Economical-Procedural Law. - Odessa National Academy of Law, Odessa, 2010.

The Thesis is devoted to a comprehensive research of the legal status of the institute of the preventive measures in the Economical Procedure. In the Thesis is researched the legal nature of the preventive measures and their place in the system of the assured measures in the economical procedure of Ukraine, the basis and conditions of the application of the preventive measures, the types of the preventive measures, is researched the history of the development of the institute of the preventive measures in Ukraine and outside, are analysed the peculiarities of the procedure of the application of the preventive measures, the practice of the application of these measures in Ukraine and outside, are revealed the peculiarities of the application of the preventive measures in the intellectual property area, in the shipping law, in the international commercial arbitration procedure.

It is laying down and giving a proof the propositions of the improvement of the current economical-procedural legislation of Ukraine, which regulated the issues of the application of the preventive measures in the economical procedure of Ukraine.

Key words: preventive measures in economical procedure, assured measures in economical procedure, counter-assurance in the application of the preventive measures in economical procedure, apply for the proofs in economical procedure, arrest of the property as type of preventive measures in economical procedure, assurance of the fulfillment of the decision of the economical court.